

Б. Андрушків
академік АЕН України

Н. Кирич

І. Стойко

О. Погайдак

Л. Мельник

м. Тернопіль

ІННОВАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ПОСИЛЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА РЕЗУЛЬТАТИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В сьогоденні нестабільних політичних умовах перманентного економічного реформування виправданою є необхідність наукового обґрунтування, розробки і впровадження якогось законодавчо-регламентуючого фінансово-економічної і господарської діяльності засобу.

Власне цій проблематиці присвячена була тема нашої конференції. Необхідно справедливо відмітити що до цього дня і висвітлення цієї теми тривала кількарічна підготовка. Як результат підготовлено об'ємну книгу: «Наративи з проблем формування інституційних засад економічної Конституції України», яка була репрезентована на другій Всеукраїнській науково-практичній конференції пам'яті Почесного Президента АЕНУ, академіка НАН України Чумаченка Миколи Григоровича (*наратив (з англ.) – осмислення суспільних явищ, процесів, роздумування над ними та розповідь про них*).

За переконанням авторського колективу Економічна Конституція України, згідно з якою функціонування Національної економіки мало б забезпечувати регламентоване планово-економічне і фінансове бачення перспектив збалансованого розвитку конкурентних підприємств, галузей Національної економіки на мікро-, мезо- і макрорівнях, на законодавчо-правовому ґрунті з науковообґрунтованими податковими можливостями регіонів – економічним захистом вітчизняного товаровиробника та соціального захисті громадян, чесному, вчасному і, головне, справедливому розподілі і перерозподілі прибутків, сукупного суспільного продукту, створення умов і зацікавленості у творчій співпраці, реалізації соціальної політики держави і т.п. Усі процеси повинні відбуватися на принципах державного контролю та відповідальності. Якщо цього не відбудеться, то економічний бедам та управлінське свавілля можуть привести до певних руйнацій і навіть знищення держави. Власне останнє і турбує український політикум, інтелігенцію, громадськість, науку, духовенство і... державних службовців. Автори творчої ідеї хочуть дати відповіді на запитання хто, як і коли формуватиме Інституційні засади Економічної Конституції України. Наша держава у свій час подарувала Європі першу Конституцію, основний закон держави. Нині вона може черговий раз вперше запропонувати інноваційні підходи до процесів регламентування фінансово-економічної та господарської діяльності, основні принципи яких можуть використовуватись і у міжнародних відносинах.

Через те потрібно сказати, що роздуми про Економічну Конституцію України, про яку ведемо мову в цьому виступі визнаємо необхідність проведення великої аналітичної роботи та у силу гуманітарних проблем

– звернення до прізвищ таких відомих вітчизняних науковців, філософів серед яких О. Амоша, В. Геєць, В. Межерін, П. Кардаш, Л. Заєць-Скуратівський [1-7].

Використання авторських розробок та перекладів А. Аузана, а також праці вчених у галузі інституційної економіки, серед яких Д. Норта, Т. Еггертсона, В. Тамбовцева, Т. Фергікової, Л. Федулової, ін. [8-14].

Над новою концепцією розвитку економіки, в умовах системних криз, стагнації, рецесії і т. п. у контексті Економічної Конституції України вже декілька років працюють вчені академіки Академії економічних наук України, Тернопільського національного економічного університету та Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя. При всіх цих обставинах проблематика наукового обґрунтування, розробки і впровадження законодавчо-регламентуючого фінансово-економічної і господарської діяльності засобу залишилася за полем зору науковців.

В умовах багаторічної, комплексної кризи (економічної, та політичної, енергетичної та кадрової і т.д.), які, у значній мірі, спричинені не лише відсутністю досвіду, не компетентністю, об'єктивними прорахунками, а і протистоянням політичних сил, користуючись інерційним пост-тоталітарним мисленням значної частини населення. Сприятливим ґрунтом для розвитку корупції, масових зловживань як у податковій, так і фінансовій, як у правоохоронній, так і судовій, митній та інших сферах, яких охопила практично усі галузі національної економіки послужили як відсутність національної ідеології, патріотичних державницьких переконань, так і неефективність контролю та відповідальності за результати господарської діяльності.

Як показало вивчення, в основі всіх зловживань лежать завуальовані політичні інтереси, які передбачають зберегти економіку України під своїм впливом певних політичних сил і реалізуються в основному через економічні важелі, шляхом приватизації майна, управління ним через підставних осіб, маніпуляцією енергоносіями, фінансовою підтримкою політичних сил, що через ЗМІ розхитують до того нестійкі переконання наших громадян – устої національної безпеки та обумовлюють необхідність вжиття своєчасних, комплексних заходів з регламентації економічної діяльності та конкретної відповідальності в рамках Основного Закону України, які б забезпечували збалансований розвиток всіх галузей національної економіки на всіх ієрархічних локальних і регіональних рівнях при конкретній відповідальності знову ж таки за ситуацію і стан справ посадовців від держави, галузі і регіону.

Від редакції: У Віснику економічної науки України №1 за 2013 р. надруковану назву статті Н.Л. Мещикової (м. Алчевськ) «Економічна сутність ділової активності промислового підприємства» слід читати «Ділова активність як процес», що відповідає анотації статті

Однаке реалізація наукового задуму в силу оригінальності та відсутності якого би то не було досвіду, в багатьох випадках, не має порозуміння

У світовій літературі є немало творів присвячених як економіці, так і розвитку соціальної сфери, глобалізації, координації розвитку галузевих, регіональних і планетарних процесів. Та всі вони мають розрізнений характер.

В українській науці, мабуть чи не вперше, у науковій та популярній формах досліджуються ця проблема-

тика. Для підготовки до апробації творчої ідеї авторам необхідно було опрацювати чимало економічної, соціально-психологічної, історичної, духовної та іншої літератури, яких, до речі, в логічній послідовності використовуємо як інструмент переконання в тому, що в цьому світі немає нічого випадкового і всі негаразди в нашій державі є наслідком не стільки в силу обставин, як результатом нашої байдужості, та небажання виправити становище.

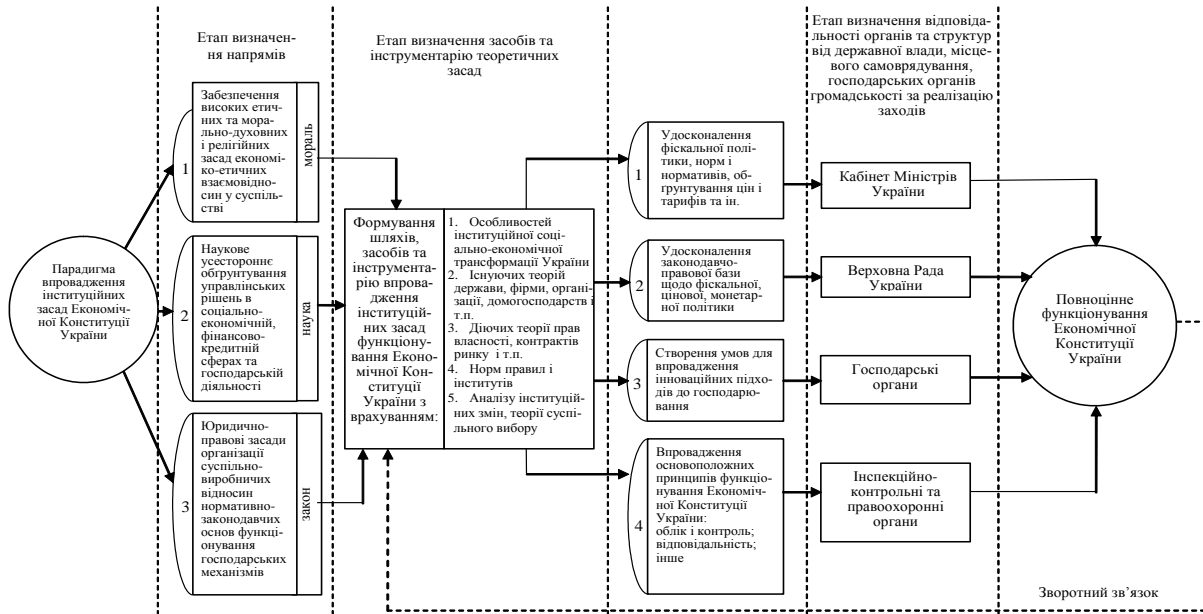

Рис. 1. Три компоненти («кити»), на яких фундаментуються інституційні засади Економічної Конституції України та її етапи

Справді, нині в силу відомих обставин, серед яких рішення вступу України асоційованим членом ЄС, потрібен окремий шлях. Одним з цих шляхів – впровадження Економічної Конституції України.

Трикомпонентну парадигму впровадження інституційних засад Економічної Конституції України нами пропонується реалізувати у чотири етапи (рис.1)

Перший – збалансування економіки з переорієнтацією її на Європу. Необхідно створити механізм зацікавленості в ефективності реформ, в зростанні продуктивності праці, захисті вітчизняного товаровиробника, наповненні ринку власними товарами. Маємо повномірно використати для цієї справи могутній інтелектуальний потенціал України.

Другий напрям полягає у консолідації всіх політичних сил і рухів, спрямуванні їх зусиль на творення.

Третім має стати створення єдиної помісної Української християнської церкви. А ще – єдина концепція духовного відродження України.

Науковцями переконливо доказано що може творити суспільна свідомість, яку повинні формувати наші політики, інтелігенція та духовні провідники.

Юридично-правове поле функціонування Економічної Конституції України представлено на рис.2.

Вина, що наша економіка як і наука, галузі національного господарства та сфери суспільного життя, не досягнули успіхів, лежить на кожному із нас і на тих, хто формує громадянську свідомість.

Принадібно необхідно сказати, що інституціоналізм, як напрям економічної науки, бере свій початок з кінця XIX ст. і зараз вважається одним з найперспективніших з точки зору пояснення і прогнозування економічних явищ. Цей

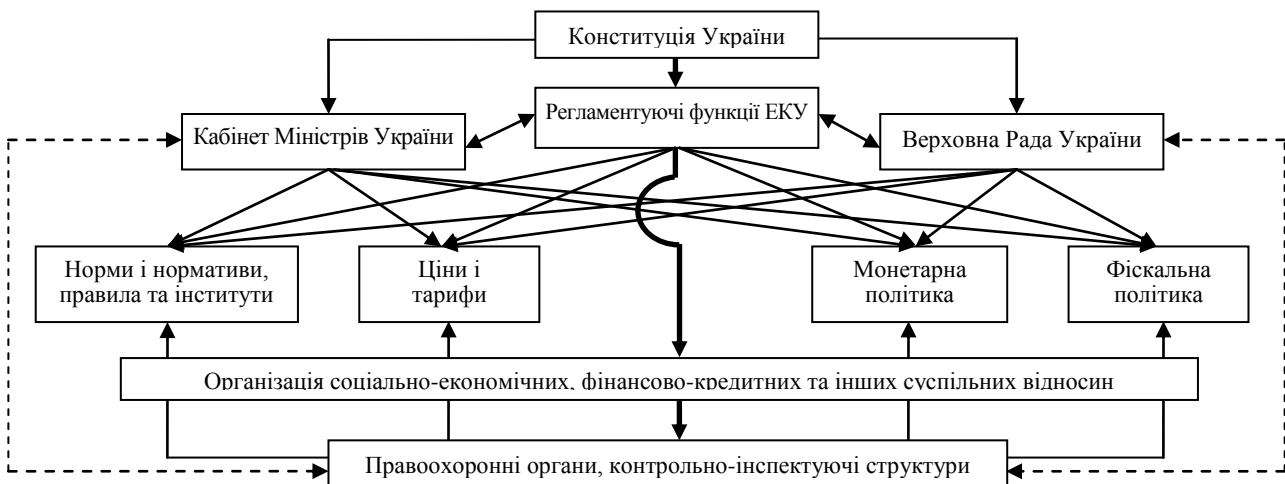

Рис. 2. Юридично-правове поле функціонування Економічної Конституції України

Рис. 3. Алгоритм впровадження засад інституційної економіки у формуванні Економічної Конституції України

напряма має достатньо складну структуру, зважаючи на велику кількість економічних шкіл, які класифікуються як складові інституціоналізму. Оскільки він перебуває в процесі розвитку, то на відміну від напрямів, хронологічні межі та наукові досягнення яких вже є чітко визначені, щодо структури інституційної теорії та взаємозв'язків між її складовими тривають дискусії. Незаперечно одне, він повинен мати юридично-правове підґрунтя.

У цьому зв'язку нами запропоновано алгоритм впровадження інституційних засад формування економічної конституції України (рис.3), політична стратегія, що до її впровадження дають бачення реального і достатньо швидкого шляху виходу українців із бідності, відкривають перспективу утвердження української нації як рівноправного партнера в Європейській спільноті найбільш успішних і демократичних націй світу.

Народна мудрість каже: «Безвихідних становищ не буває». На нашу думку, зупинити процеси спаду суспільного виробництва, деградації суспільства можна буде двома шляхами (рис. 4, 5).

I-ий шлях – мобілізації внутрішніх ресурсів і розвитку творчої ініціативи регіонів.

II-й шлях – відтворення виробничого потенціалу завдяки залученню зарубіжних інвестицій.

Реалізація зазначених шляхів може відбуватися кількома етапами. Проте вони потребують наукових обґрунтувань та державної підтримки за умов участі у державницьких процесах всіх громадян, їх високого рівня свідомості, пануванні в суспільстві норм християнської моралі – прогнозовані заходи можуть бути успішними.

Власне останній чинник потребує розробки організаційного механізму реалізації етичних та морально-духовних засад взаємовідносин в управлінсько-економічному середовищі та суспільстві, участі в цьому процесі громадськості (Організаційний механізм реалізації етичних та морально-духовних засад організації взаємовідносин в управлінсько-економічному середовищі та суспільстві див. рис. 6).

Власне ці обставини обумовлюють необхідність розкриття духовних витоків України, так як вони і повинні лежати в основі суспільних та економічних взаємовідносин, застерігаючи проникнення в них таких негативних явищ як підступництво, підкуп, брехня, несправедливість, корупція, необ'єктивна реклама, тощо сприяючи і зацікавлюючи розвиток добропорядних відносин, гуманізму, жертовності, взаємостерпимості, взаємодопомоги. і т.п. Без моральності не може бути забезпечено справедливих економічних взаємовідносин та їх регламентування.

Таким чином у пропонуваному організаційно-еконо-

мічних, законодавчо-правових, та духовно-культурологічних засобах побудови міцної економічної системи, повинен панувати Основний Економічний закон Держави на фундаменті якого повинно відбуватися формування інституційних засад Економічної Конституції України.

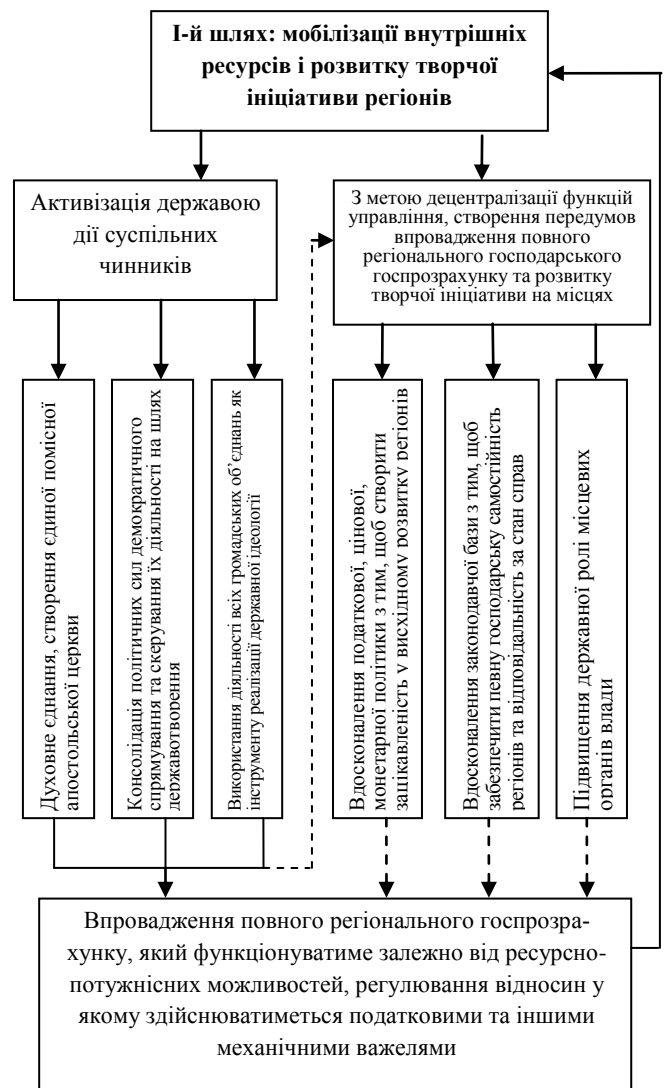

Рис. 4. Два можливих шляхи ліквідації застійних явищ, стабілізації економіки та виходу її на дорогу еволюційного розвитку

Рис. 5. Два можливих шляхи ліквідації застійних явищ, стабілізації економіки та виходу її на дорогу еволюційного розвитку (шлях II-й)

Безперечно, в масштабах держави для виходу з кризового стану повинні бути певні орієнтири, програми... Необхідно сказати, що нині немає ні досконалих орієнтирів, ні досконалих програм і це має пояснення.

Немає цілеспрямованої державницької політики, немає політичної перспективи та визначення понять про політичне добро і зло, а отже – немає об'єктивних і суспільно вагомих критеріїв оцінки діяльності громадян, політикуму, усіх гілок та структур влади через те в значній мірі і маємо застій в економіці.

Другою визначальною проблемою є те, що в основу українського державотворення з самого початку були закладені й узаконені, не власні (маємо на увазі розроблені на власному досвіді) пріоритети, а запозичені доктрини (соціал-демократія, лібералізм, громадянське суспільство, космополітизм, капіталістичний ринок тощо), не кажучи про саму ідею державності української нації, українську національну ідею та економічний націоналізм.

Третя проблема – народ цілковито узалежнений від держави, часто – від конкретного чиновника; воля народу не стала визначальним чинником, а сам він – головним суб'єктом державної політики; не вироблено надійного та ефективного механізму взаємодії народу і влади, впливу громади на владу; відсутня методика надійного контролю громади за діяльністю своїх обранців і посадових осіб; є невідкладна потреба у створенні всеохоплюючої системи українського національного народовладдя – передусім через значне удосконалення та розширення сфери виборності в державному та місцевому управлінні.

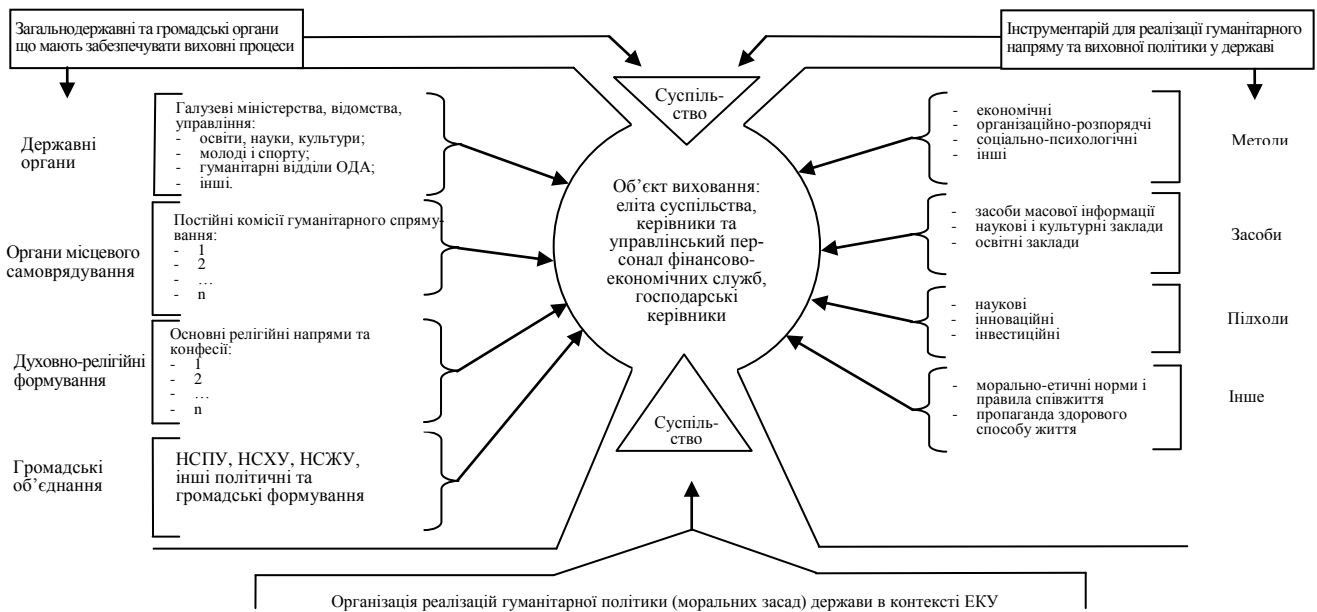

Рис. 6. Організаційний механізм реалізації етичних та морально-духовних засад взаємовідносин в управлінсько-економічному середовищі та суспільстві

Список джерел

- Андрушків Б.М. Проблеми теорії і практики менеджменту: навч.-метод. посібник / Б.М. Андрушків, Н.Б. Кирич, Л.М. Мельник та ін. – Тернопіль: Тернограф, 2009. – 312 с.
- Андрушків Б.М. Основи менеджменту: методологічні положення та прикладні механізми / Б.М. Андрушків, О.С. Кузьмін. – Тернопіль: Лілея, 1997. – 292 с.
- Аузан А.А. Адміністративні бар'єри в економіці: інституційний аналіз / А.А. Аузан, П.В. Крючкова. – М.: ІНП Суспільний договір, 2002.
- Данилишин Б.М. Макросистемна еволюція української економіки / Б.М. Данилишин, В.В. Микитенко. – У 2 т. – Т. 2. – К.: ЗАТ «Нічлава», 2008. – 210 с.
- Данилишин Б.М. Феноменологічні альтернативи економічного зростання України / Б.М. Данилишин, В.В. Микитенко. – У 2 т. – Т. 1. – К.: ЗАТ «Нічлава», 2008. – 336 с.
- Капелюшников Р.І. Економічна теорія прав власності / Р. І. Капелюшников. – М.: ІМЭМО, 1990.
- Норт Д. Інститути, інституційні зміни і функціонування економіки / Д. Норт. – М.: Почала, 1997. – гл. 1, 9-11.
- Тамбовцев В.Л. Інституційний ринок як механізм інституційних змін / В.Л. Тамбовцев // Суспільні науки і сучасність. – 2001. – № 5. – С. 25-38.
- Тамбовцев В.Л. Економічний аналіз нормативних актів / В.Л. Тамбовцев. – М.: ТЕИС, 2001. – гл.1-3.
- Уільямсон О. І. Економічні інститути капіталізму. Фірми, ринки, «отношенческая» контрактація / О.І. Уільямсон. – СПб.: Леніздат, 1996.
- Шаститко А.Е. Нова інституційна економічна теорія / А.Е. Шаститко. – М.: ТЕИС, 2002. – гл.12-14.
- Эггертссон Т. Економічна поведінка і інститути / Т. Эггертссон. – М.: Справа, 2001. – гл. 3.
- Alchian, Armen A. and Demsetz, Harold. Production, Information Costs, and Economic Organization, 62 American Economic Review, 1972, P. 777-795.
- Macneil, Ian R. Reflection on Relational Contract, 41 Journal of Institutional and Theoretical Economics, 1974, p. 541-546.